

Dirk-Siert Schoonman, heemraad waterschap Vallei en Veluwe

“Een toekomstig bestendig systeem hebben we niet zo maar voor elkaar”

“Waterschappen hebben van oudsher de ruimte gecreëerd om te kunnen bouwen of verbouwen op plekken waar dat eigenlijk niet mogelijk was. Door water af te voeren dus. Maar de klimaatveranderingen zorgen voor steeds meer extremen, en dat zet ook droogte nadrukkelijk op de kaart. De droogte van afgelopen twee jaar is nog zeker niet hersteld. Enkele beken zijn nog niet watervoerend en het grondwaterpeil is nog niet overal hersteld.

De grote opgave voor de toekomst is hoe we enerzijds met deze droogte omgaan, maar anderzijds ook met extreme wateroverlast. De afgelopen jaren hebben we maatregelen genomen binnen het huidige systeem, gericht op water vasthouden. Bijvoorbeeld het hoger houden van het peil en ander maaibeheer waarbij begroeiing blijft staan waar het kan.

Voor de langere termijn wordt het spannender. Er zijn grotere ingrepen nodig, maar die gaan ook gepaard met grotere risico's. In onze Blauwe Omgevingsvisie geven we ook aan dat we meer risico's moeten accepteren. Sommige gewassen zullen niet overal meer verbouwd kunnen worden, of sommige soorten natuur zullen minder kansrijk zijn. Alle betrokken partijen zullen zich moeten realiseren dat het niet langer houdbaar is om te krijgen wat je nu hebt.

De beweging naar een toekomstbestendig systeem hebben we ingezet, naar een systeem dat niet langer alleen is afgestemd op waterafvoer, maar ook zorgt voor voldoende waterbeschikbaarheid. Hoe ziet dat eruit, zowel voor het stedelijk, agrarisch als natuurgebied? Dat is een grote uitdaging die we niet zomaar voor elkaar hebben, het is een ruimtelijke opgave waar we allemaal een rol in hebben.”

Nettie Aarnink, dagelijks bestuurder waterschap Vechtstromen

“De minister geeft nu aan dat we niet langer kampioen waterafvoeren, maar kampioen watervasthouden moeten worden”

“We zijn altijd sterk gericht geweest op waterafvoer: ‘gaat u maar slapen, het waterschap zorgt wel voor droge voeten.’ Dat was en is nog steeds nodig voor de veiligheid, maar met de klimaatverandering is het voor de hogere zandgronden duidelijk dat het anders moet. Deze gronden liggen vaak tientallen meters boven de zeespiegel, en tegen de helling op is het lastig water aanvoeren. Voor zo'n 60 procent van ons werkgebied geldt dat wateraanvoer niet mogelijk is en dat we afhankelijk zijn van de regen.

We hebben hard op de tamboer moeten slaan om aandacht te krijgen voor droogteproblemen hier. Het is wel gelukt. De minister geeft nu aan dat we niet langer kampioen waterafvoeren, maar kampioen watervasthouden moeten worden. Dat neem ik graag over. We zagen veertig jaar geleden al dat er ook te diep en te veel kan worden ontwaterd en dat dat problemen geeft voor natuurgebieden. Dat werd als sectoraal probleem gezien. De droogte van 2018 en 2019 leert ons dat we voor een integrale opgave staan. We kijken hoe in het geheel van stedelijk gebied, landbouw, natuur en bossen de balans te vinden is tussen nat en droog. Daar hebben we de afgelopen jaren al veel werk in verzet, zoals via het programma ZON en Landbouw op Peil.

We starten nu met pilots om verder in de vingers te krijgen wat werkt voor een klimaatrobuust systeem. Zaak is om 'buiten de bak' te denken, dus we kijken ook naar de bodem en of functies wel op de juiste plek liggen. Klimaatrobuuste watersystemen moet het nieuwe beleid worden dat we samen met grondeigenaren en terreinbeheerders ontwikkelen. Ook onze partners moeten anders durven denken, en ook accepteren dat het in een grilliger klimaat soms gewoon te nat of te droog is.”

Piet Verdonschot, hoogleraar Wetland Restoration Ecology UvA/ WEnR

“Laat de waterschappen eens écht integraal water gaan beheren”

“De stelling is helemaal waar: waterschappen houden zich vooral bezig met waterkwantiteit en dan vooral water zo snel mogelijk afvoeren. Terwijl het grondwater-niveau zeker nog niet hersteld is op de hoge zandgronden. De oplossing is bekend: het drieluik water vasthouden, water bergen en vertraagd afvoeren, en dat allemaal zo hoog mogelijk in het watersysteem. Direct na de overstromingen in de jaren negentig, en direct na de droge zomers van de afgelopen jaren is daarover druk gediscussieerd. Maar dat zakt na een tijdje weg en uiteindelijk zie je er in de waterplannen weinig van terug. De waterschappen zijn nog altijd erg gericht op hun taak van oudsher: het water optimaal beheren voor landbouwkundige doelen. Maar het landschap bestaat inmiddels uit meer dan landbouw, namelijk ook natuur, recreatiegebieden, bebouwde omgeving. We moeten de bodem als buffer gebruiken voor water. Op de hoge zandgronden betekent dit dat we beekdalen moeten vernatten. Dat ze een paar weken in het jaar zullen overstromen. Daar moet je de functies dan op aanpassen. Het waterbeheer moet bepalen wat er in het beekdal gebeurt. Functie volgt water dus. Nu is het nog altijd water volgt functie, en daar moeten we vanaf.

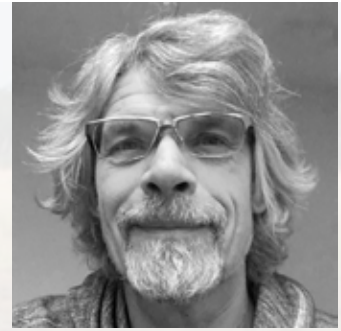
Waterschappen noemen zich integrale waterbeheerders. Laten ze dan ook echt integraal water gaan beheren! Waterkwantiteit moet hand in hand gaan met water- en omgevingskwaliteit. En zich niet alleen richten op landbouw, maar ook op andere diensten zoals natuur en bebouwde omgeving. Of dat lukt in de huidige vorm, weet ik niet, zo lang bij de waterschappen de landbouw de grootste vinger in de pap heeft. Wat mij betreft zouden het Rijk voor integrale aanpak en de provincies voor ruimtelijke herschikking bij het waterbeheer een grotere vinger in de pap moeten krijgen.

“Waterschappen houden het droog”

— Marjol Neefjes en Miranda Koffijberg

Ook 2019 was weer een extreem droge zomer. En toch werd er gedurende de zomer weer driftig beregend op heel veel plaatsen. Geen probleem zeggen sommige waterschappen: de grondwaterstanden zijn zo goed als hersteld. Is dat niet vreemd als natuurbeheerders nog steeds klagen dat de natuur nog steeds ernstig verdroogd is en veel beken nog steeds droog staan? Zijn waterschappen niet te veel bezig met het afvoeren van water en nog steeds te weinig bezig met het voorkomen van droogte? We leggen daarom de stelling voor bij deskundigen: “waterschappen houden het droog”.

**Peter Voorn, ecooloog
Natuurmonumenten**

“Waterschappen zetten teveel in op doekjes voor het bloeden en te weinig op systeemverandering”

“Ik heb de indruk dat waterschappen geschrokken zijn van de droogte, maar om droogteschade in de toekomst te voorkomen, lijken ze nog vooral bezig met ‘laaghangend fruit’-maatregelen. Zoals boeren stimuleren water beter vast te houden of anders te maaien. Om meer schade aan de natuur en voor de landbouw zelf te voorkomen is een diepgaandere hervorming van het waterbeheer nodig, misschien vergelijkbaar met de ruilverkaveling.

Tot nu toe was het tegengaan van wateroverlast het adagium, bij droogte kon de beregening aan. Maar het zijn forse hoeveelheden water die in lange droogteperiodes worden opgepompt. In Brabant is dit jaar in twee maanden 80 miljoen m³ water gebruikt voor beregening. Ik begreep dat dat zo’n 65 procent van het totaal was dat daar in één jaar wordt gewonnen voor drinkwaterwinning en industrie. Agrariërs met grote beregeningsinstallaties creëren een soort grondwaterwedloop, want ze verdrogen ook de percelen van anderen in de omgeving.

Inzet op doekjes voor het bloeden, zoals ik bespeur aan de reacties van waterschappen op de droogte, schiet tekort. Klimaatopwarming vraagt om een watersysteem en beheer dat kan omgaan met extreem veel en nat, én met extreem weinig en droog. Het hele watersysteem moet op de tekentafel, inclusief de keur, de leggers en het vergunningenbeleid voor beschermingszones rond waterafhankelijke natuurgebieden. Zo’n systeem-update ligt er niet zo maar. De belangen van waterschap en agrarische sector zijn nauw verweven en er komt al veel af op boeren, dus het is ook een lastig moment voor zulke grote veranderingen. Maar ook op bedrijfsniveau is slim watermanagement nodig, met wateropslag, infiltratie en druppelirrigatie. Wie niet overdag waterkanonnen aanzet maar ‘s nachts dichtbij de wortels bewatert, spaart 40 procent aan water.”